

FNATMIDE

Fnatmiden eller mere korrekt skabmiden (*Saroptes scabiei*) er en lille mide, der lever i huden på mennesker og en lang række dyrearter overalt i verden. Miden er meget lille - kun 0,2-0,4 mm lang - og man opdager som regel kun miden på grund af de hudsymptomer, som dens tilstedeværelse forårsager.

Biologi

Fnatmiden lever af at spise hudens hornlag. Man smittes, når en nylig befrugtet skabmidehun havner på huden. Den finder sig et passende sted, hvor huden er tynd og rynket, og bruger så en times tid på at gnave sig ned i huden. De næste par måneder, indtil den dør af alderdom, æder den sig vej gennem huden parallelt med hudoverfladen. Den kommer kun få millimeter frem pr. døgn. Hver dag lægges 2-3 æg. Når æggene klækkes, arbejder ungerne sig ud til hudoverfladen og laver deres egne små gange. De kønsmodne hanner og hunner holder stævnemøde på hudoverfladen. Selve parringen sker i en hudfold. Efter parringen er den befrugtede hun klar til at lave sin egen "fnatgang" og fylde den med æg. Det kan den gøre på sit eget menneske, eller det kan ske på et helt andet menneske, som den havner på. Skabmidens livscyklus varer omkring 14 dage.

Smitte

Skabmiden overføres især ved direkte kropslig kontakt, men kan også overføres indirekte med f.eks. tøj. Spædbørn kan smittes ved kontakt med forældre eller ved at ligge i samme seng. Børn kan smittes ved direkte kontakt med børn eller voksne, som har fnat. Voksne kan også smittes i forbindelse med samleje med partner, som har fnat.

Når man smittes, skal kontakten med den smittede person være af længere varighed og helst i fugtige og varme omgivelser. Miderne smitter så godt som aldrig ved flygtig kontakt. Man bliver ikke smittet bare ved et håndtryk, ved at låne en smittet persons håndklæde eller ved at læse hans avis.

Undersøgelser tyder på, at det især er mennesker med et svækket immunforsvar, der er udsat for angreb af skabmiden. Ældre mennesker eller personer, som har en alvorlig sygdom som leukæmi eller cancer, eller som er immunsvækket på grund af medicin eller AIDS, vil kunne udvikle fnat.

Meget svækkede personer vil ikke reagere mod fnatmiderne. Det betyder, at der er få gener og lidt kløe. Fnatmiderne vil formere sig eksplosivt, og der kommer områder, hvor huden dækkes af et tykt skorpet skællag, som indeholder millioner af fnatmider. Tilstanden er meget smitsom, og da de ramte personer ofte er på sygehus eller anden institution, kan der hurtigt ske en spredning af infektionen til andre patienter, pårørende og plejepersonale. En sådan kraftig infektion går under navnet "skorpefnat" eller "institutionsfnat".

Der findes eksempler på, at skabmider kan overføres fra f.eks. hunde til mennesker. Derfor kan smitte fra kæledyr eller husdyr, man har tæt kontakt med, ikke udelukkes.

Skabmiden i omgivelserne

Hvis en fnatmide ikke meget hurtigt finder ny hud, den kan bore sig ned i, er den ilde stedt. I tør luft og varme vil den dø i løbet af få timer. På steder med høj luftfugtighed (sengetøj og undertøj) kan den i sjældne tilfælde holde sig i live op til et par døgn. Der er derfor ingen grund til at sprøjte med bekæmpelsesmidler i omgivelserne. Skabmiden skal bekæmpes ved, at man behandler den person, som er inficeret. De steder, hvor miden endnu kan have et fristed (lagner, dynebetræk, hovedpudebetræk, nattøj og undertøj) kan eventuelt vaskes eller sendes en tur i tørretumbleren. Tøj, læderhandsker o.lign., der ikke tåler varmt vand, kan puttes i dybfryseren i et døgn. Støvsugning og anden rengøring gør ingen skade.

Symptomer

Fnat, der medicinsk kaldes scabies, er en smitsom infektion med fnatmiden. Der går tre uger, fra man er blevet smittet, til kløen begynder. Den kan være så ubehagelig, at den smittede ligefrem kradsler huden til blods. Fnatmiderne har deres foretrukne angrebsområder. Det er fingre, håndled, armhuler, huden omkring navlen og på brystvorterne hos kvinderne. Der, hvor miderne slår sig ned, er kløen mest intens. De første sygdomstegn er ofte en rødlig stribe i huden på eller mellem fingrene. De er tegn på midehunnens graveaktivitet. Huden fortykkes og buler ud, efterhånden som antallet af mider øges. Skabmidens tilstedeværelse i huden kan også give anledning til mere generel kløe og kradsninger - især om natten i sengevarmen.

Søg læge!!

Hvis man har fået mistanke om, at man har fået fnat, bør man lade sin læge kigge nærmere på det. Det kræver en del erfaring at stille diagnosen. Lægen vil forsøge at finde tegn på fnat. Specielt vil han kigge efter, om der er små gange i den øverste del af overhuden. Disse fnatgange er 1-2 cm lange, hvide og trådlignende, hvor der i den ene ende af gangen vil sidde en lille mørkere plet som er fnatmiden.

Bekæmpelse

Behandlingen er enkelt og effektiv. Midler til behandling af fnat fås i håndkøb. Behandlingen sker ved at smøre et middel på huden. Følg brugsanvisningen ganske nøje.

Ved behandling af fnat er det vigtigt, at hele familien bliver behandlet samtidig. Ellers er der risiko for, at fnatmidterne kommer igen efter nogle uger, fordi de har levet videre hos enkelte i familien og derefter smitter de andre endnu engang.

Tænk på hvem man har haft besøg af eller besøgt i de sidste tre uger, giv besked om, at de eventuelt kan være smittede. Det er en skam, hvis familie eller venner først senere opdager, at de har fået fnat. Giv også besked til børnenes klasselærere eller børnehaven. Det er vigtigt at træffe de fornødne forholdsregler, inden for mange børn når at blive smittede.

Efterkløe

Én behandling skulle være nok. Kløen, der nu skyldes de døde miders tilstedeværelse i huden, kan fortsætte i op til tre uger. Hvis det stadig klør efter den tid, er der tre muligheder: 1) Man kan være blevet smittet igen. 2) Behandlingen har været ineffektiv eller 3) Der kan være andre årsager til kløen. Ved stærk eller langvarig efterkløe bør man søge råd hos en hudlæge.